

Aplikácia restoratívnej justície vo vysokoškolskom vzdelávaní probačnej a mediačnej práci

The application of restorative justice in higher education probation and mediation work

prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel PAĽA, PhD.,
univ. doc., ICDr. Jurij POPOVIČ, PhD.

Abstrakt

Probačný úradník, mediátor alebo probačný a mediačný úradník (PMU) zohráva v súčasnosti v našej spoločnosti kľúčovú a náročnú úlohu. Je nevyhnutné, aby mali komplexnú vedomostnú základňu zahŕňajúcu sociálnu prácu, kriminológiu, psychológiu, trestné právo, prevenciu kriminality, viktimológiu a sociológiu. Ich profesionálny prístup by mal zabezpečiť, aby ich práca prinášala želané výsledky v oblasti občianskej mediácie, probačného dohľadu alebo trestnej mediácie. Hlavným cieľom pri zavádzaní probačnej a mediačnej práce v rámci súdnictva bolo aktívne prispieť k realizácii trestnej politiky v kontexte restoratívnej justície, a tým znížiť počet osôb vo výkone trestu odňatia slobody. Restoratívna justícia, ktorú uľahčuje probačná práca, tiež zabezpečuje práva a nároky obetí trestných činov a zohráva významnú úlohu pri podpore spravodlivej a rovnoprávnej spoločnosti.

Kľúčové slova

Mediácia, metódy, probačný a mediačný úradník, restoratívna justícia, študijný program.

Abstract

Nowadays, a probation worker, mediator, or probation and mediation official (PMO) play a pivotal and demanding role in our society. It is essential that they possess a comprehensive knowledge base, including social work, criminology, psychology, criminal law, crime prevention, victimology, and sociology. Their professional approach should ensure that their work yields the desired results in civil mediation, probation supervision, or criminal mediation. The primary goal in establishing probation and mediation work within the judiciary was to actively contribute to the implementation of criminal policy within the context of restorative justice, thereby reducing the number of individuals serving prison sentences. Restorative justice, as facilitated through probation work, also safeguards the rights and entitlements of crime victims and plays a significant role in promoting a fair and just society.

Key words

Mediation, methods, probation and mediation worker, restorative justice, study programme

Úvod

Probátor, mediátor alebo probačný a mediačný úradník (PaMÚ) vykonávajú v spoločnosti veľmi zodpovednú a náročnú úlohu. Je teda logické, že sa na výkon ich povolania kladú isté požiadavky. Východisková vedomostná výbava by mala obsahovať poznatky z oblasti sociálnej práce, kriminológie, psychológie, trestného práva, prevencie kriminality, viktimológie a sociológie. Profesionálny prístup má zabezpečiť, aby ich práca prinášala požadované výsledky pri výkone tzv. civilnej mediácie, probačného dohľadu, či trestnej mediácie. Hlavným dôvodom vytvorenia probačnej a mediačnej práce v justícii bola snaha podieľať sa na uplatňovaní trestnej politiky v intenciách restoratívnosti, pri sankciách vykonávaných na slobode a prispieť tak k zníženiu počtu osôb vo výkone trestu odňatia

slobody. Restoratívna justícia nie je zameraná len na páchatel'a trestnej činnosti prostredníctvom probačnej práce, ale zabezpečuje aj práva a nároky poškodených trestným činom prostredníctvom mediácie. (HALAGOVÁ, 2021. s. 186-209.)

V kontexte vzdelávania probátorov, mediátorov, či probačných a mediačných úradníkov sa na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove realizuje od roku 2006 študijný program Probačná a mediačná práca. Tento študijný program bol akreditovaný MŠ SR v roku 2005. Jeho vznik vychádza zo zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch, kde sa v § 5 explicitne uvádza, že „*probačným a mediačným úradníkom môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý okrem iného získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločenskovedného študijného programu*“ (Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch).

Je paradoxom, že MS SR ponúka pre svojich zamestnancov adaptačné, kompetenčné i ďalšie vzdelávanie a na Slovensku existuje (síce jediná VŠ s týmto študijným programom) vysokoškolské vzdelávanie v druhom stupni štúdia so zameraním na probačnú a mediačnú prácu, ktorý prebieha v štyroch semestroch. Toto štúdium od roku 2006 úspešne absolvovalo k dnešnému dňu 30.4.2023 a získalo magisterský titul (Mgr.) celkovo 968 študentov. Jeho parametre nižšie uvádzam podrobnejšie.

Stručný úvod do probácie a mediácie

Môžeme v širšom kontexte povedať, že podstatou probácie je konštruktívna metóda prevýchovy a iného pozitívneho ovplyvňovania správania páchatel'a trestného činu, ktorá je založená na účelnej kombinácii prvkov kontroly, pomoci a poradenstva. „*Jej význam spočíva v diferencovanejšom prístupe pri zaobchádzaní s páchatel'mi rôznych trestných činov, vo využití účinnejších prostriedkov pri reakcii na menej závažnú kriminalitu, než je trest odňatia slobody, a vo vytvorení lepších podmienok a možností pri postihovaní závažnejších trestných činov.*“ (SVOBODA, 2005, s. 37.)

Mediáciu môžeme definovať ako efektívnu metódu riešenia medzil'udských vzťahov opierajúcu sa o myšlienku, že účastníci konfliktu môžu za pomoci sprostredkovateľa – mediátora dospieť k riešeniu, ktoré bude pre obe zúčastnené strany navzájom prijateľné. Dohoda, ktorá je praktickým výstupom procesu mediácie, zahŕňa konkrétne postupy riešenia, rozdelenia zodpovednosti, úloh a sankcie za jej nedodržanie. Je jasne formulovaná, zrozumiteľná a prakticky uskutočniteľná. Má písomnú podobu, potvrdzuje sa podpismi oboch strán a mediátora. Využíva sa v oblasti trestného práva, ale i v súkromnoprávných vzťahoch (rodinná mediácia, mediácia v susedských konfliktoch, pri konfliktoch v zamestnaní, v škole). v každej oblasti má svoje vlastné ciele, princípy a prostriedky, ktorými metódu modifikuje. Je aplikovateľná všade tam, kde dochádza ku konfliktom medzi ľuďmi.

Mediácia ako spôsob riešenia sporov

V slovenskom právnom poriadku bol právny rámec pre uskutočňovanie mediačnej činnosti pri riešení sporov v civilnej oblasti vytvorený zákonom č. 420/2004 Z. z. o mediácii (ďalej aj „zákon

o mediácii“). Táto mediácia sa vzťahuje na spory, ktoré vznikajú z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov. Tak, ako aj pri mediácii v trestnom práve, aj tu sa zúčastnené strany za pomoci tretej neutrálnej osoby – mediátora snažia dosiahnuť výsledok, s ktorým budú spokojné. Riešia konfliktnú situáciu, resp. urovnávajú spor, ktorý vznikol alebo sa týka ich zmluvného alebo právneho vzťahu. (LABÁTH, 2007) Mediátor nie je v spore nijako záujmovo alebo mocensky angažovaný, tj. nie je obhajcom ani poradcom zúčastnených strán. Tým si zachováva svoju neutralitu. Snaží sa získať od oboch strán informácie, ktoré dosiaľ strany navzájom nepočuli, resp. nemohli si ich z rôznych dôvodov povedať. Pomáha im sústrediť sa na podstatné veci budúceho života. Jeho úloha spočíva v obojstrannej podpore účastníkov tak, aby našli konštruktívne riešenie a prekonali sporné otázky v priebehu diskusie. (ŠIŠKOVÁ, Dostupné na: <http://www.socialni prace.cz/pdf-prezentace/2005-4.pdf>).

Mediáciu možno chápať ako proces, prostredníctvom ktorého účastníci sporu za asistencie tretej osoby alebo osôb systematicky izolujú konflikt s cieľom podporovať možnosti a alternatívy tak, aby sa dosiahla akceptovateľná dohoda. Každý stupeň mediačného procesu má svoj obsah a osobitný význam. Hneď na začiatku je dôležité získať súhlas účastníkov sporu so základnými pravidlami, ktorými sú dobrovoľnosť, diskretnosť a zachovanie pravidiel slušného správania. Dôležitým krokom je definovanie konfliktu. Aby sa konkrétny spor mohol začať riešiť, je potrebné opakovane vysvetliť záujmy oboch strán, ako konflikt sporiace sa strany vnímajú a aké sú ich návrhy na riešenie konfliktu. Až potom nasleduje vyjednávanie a rozhodovanie, ktoré v optimálnom prípade vyústí k dohode oboch strán. Táto dohoda rieši problém akceptovateľným spôsobom pre obe strany. I malá chyba vo vedení mediačného procesu môže znamenať nepriaznivý vývoj či zmarenie dosiahnutia dohody. (LABÁTH, 2007)

Mediácia je relatívne netradičným prístupom ku konfliktom. Je to prirodzený a minimálne formálny spôsob vysporiadania sporov, ktorý nevylučuje iné spôsoby riešenia. Keďže spor je súčasťou každej medziľudskej interakcie, zodpovednosť za riešenie by mali niesť účastníci sporu, ktorí tak dostávajú šancu neodovzdať svoj osud do rúk iným. Nemali by sa spoliehať na authority. Mediácia sa tak stáva významným občianskym prínosom a ak je vedená správne, niet víťaza ani porazeného, na oboch stranách zostáva pocit spokojnosti. (LABÁTH, 2007)

Kvalifikačné predpoklady, odborná príprava a odborná skúška uchádzača o výkon povolania mediátora, ako aj problematika ďalšieho vzdelávania mediátorov je nevyhnutným predpokladom výkonu tohto povolania.

Legislatívna úprava zákona o mediácii

Zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii je základným a rámcovým predpisom upravujúcim inštitút mediácie, jeho účinky, organizáciu, ako aj možnosti jeho využitia v oblasti civilného práva. v § 2 odst. 1 zákona o mediácii je mediácia definovaná ako „mimosúdna činnosť, pri ktorej osoby zúčastnené na mediácii pomocou mediátora riešia spor, ktorý vznikol z ich zmluvného vzťahu alebo iného právneho

vzťahu“ v zmysle § 1 odst. 2 zákona o mediácii sa tento zákon vzťahuje na spory, ktoré vznikajú z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov (Zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii, 2004, odst. 1 a 2, § 1). Tento zákon sa vzťahuje aj na cezhraničné spory, ktoré vznikajú z obdobných právnych vzťahov, okrem tých práv a povinností, s ktorými strany nemôžu podľa právneho poriadku, ktorým sa tento právny vzťah podľa osobitných predpisov spravuje, nakladať. Vychádzajúc z uvedenej zákonnej úpravy sa mediácia ako mimosúdna činnosť v kontexte zákona o mediácii chápe ako odklon od súdneho konania v civilnej právnej sfére, a preto sa vzťahuje na riešenie právnych sporov.

Mediátorom podľa tohto zákona môže byť len osoba, ktorá je zapísaná v registri mediátorov vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR, pričom výkon činnosti mediátora je podnikaním vykonávaným na základe tohto osobitného predpisu. Mediátor je pri výkone svojej činnosti nezávislým a nestranným odborníkom, ktorý túto činnosť vykonáva vo svojom vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. Nejde však o živnosť v zmysle zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), ale o výkon povolania na základe osobitného predpisu, ktorým v danom prípade je práve zákon o mediácii.

Mediácia v trestnom práve

Za priekopníka v oblasti mediácie medzi poškodeným a obvineným na európskom kontinente je považovaná Veľká Británia. Na Slovensku bola mediácia v oblasti trestného práva inštitucionalizovaná zákonom č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. S mediáciou v oblasti občianskeho, obchodného, rodinného a pracovného práva má spoločné to, že umožňuje dosiahnuť výsledok, s ktorým budú spokojné obe strany. v mediácii v trestnom práve sú stranami sporu páchatel' trestnej činnosti a obeť daného trestného činu, ktorí sa za pomoci kvalifikovaného mediátora pokúšajú dospieť k dohode, a tým urovnať vzťah narušený spáchaným trestným činom (BOŘILOVÁ, Z. (2005).

Východiskom uplatnenia mediácie v trestných veciach je koncept tzv. restoratívnej justície predstavujúci určitý protiklad k tradičnému represívnemu chápaniu odplatnej (trestajúcej) trestnej spravodlivosti. Kým v chápaní tradičného modelu trestajúcej justície sú všetky sily a prostriedky sústredované na ochranu štátu, resp. spoločnosti pred páchatel'om ohrozujúcim verejný záujem, v novom chápaní restoratívnej justície sa sústreďuje na konflikt, ktorý vznikol medzi obeťou trestného činu a jeho páchatel'om ako reakcia na spáchaný trestný čin. Trestný čin sa posudzuje ako prejav určitého sociálneho konfliktu medzi nimi. „*Koncepcia restoratívnej justície je teda chápaná ako snaha o obnovenie trestným činom narušeného alebo ohrozeného systému chránených hodnôt a sociálnych vzťahov*“ (SVOBODA, 2005, s. 22).

Medzi výhody v právnych systémoch, kde funguje mediácia, patria dobrovoľnosť strán v mediácii, rýchlosť, nízke finančné náklady, dôvernosť – na stretnutí sú obvykle poškodený, obvinený a mediátor, účastníci mediácie viazaní mlčanlivosťou, ústretovosťou (ŠÁNDOR, 2002, s. 755).

Sprostredkovanie riešenia konfliktu medzi normami správania obvineného a normami spoločnosti, v ktorej žije, s prihliadnutím na oprávnené záujmy všetkých subjektov dotknutých trestnou činnosťou, je hlavným zmyslom mediácie v trestnom práve (SVOBODA, 2005, s. 26 – 29).

Profil absolventa a ciele vzdelávania študijného programu Probačná a medičná práca

Študent študijného programu Probačná a medičná práca prehľbuje vedomosti získané počas štúdia na 1. stupni štúdia v študijnom programe Animácia voľnočasových aktivít a to zo základov sociológie, psychológie, pedagogiky, komunikácie, sociálnej práce, základov teológie a práce vo voľnom čase a súvisiacich príbuzných disciplín. Na 1. stupni štúdia študent získava vedomosti, zručnosti a kompetencie ako zhodnocovať ľudský potenciál prostredníctvom komunikácie, schopnosť formovať a animovať pre rôzne vekové kategórie. Počas štúdia na 1. stupni je študent vedený k tomu, aby dokázal pracovať ako líder tímu, ale aj efektívne ako člen tímu. Cieľom nadväzujúceho študijného programu Probačná a medičná práca v 2. stupni vzdelávania je vyprofilovať absolventa, ktorý ma hlboké a prierezové vedomosti v oblasti právneho systému Slovenskej republiky, praktickej komunikácie s klientom a metodiky probácie a mediácie, dokáže aplikovať získané poznatky v procese diagnostikovania a riešenia komplexných otázok, javov a procesov podmieňujúcich aktuálne dianie v probácii a mediácii. Absolvent je schopný zvyšovať neustále svoje odborné kompetencie a participovať na efektívnej implementácii právnych predpisoch v oblasti probácie a mediácie. Multidisciplinárny charakter študijného programu umožňuje prieskumovo vyhodnotiť, analyzovať a posúdiť obsahovú líniu problémov v oblasti probácie a mediácie, v psychologickú a komunikačnú perspektívu. Študijný program Probačná a medičná práca je orientovaný interdisciplinárne medzi odborom teológia s prepojením na parciálne oblasti občianskeho a rodinného práva, obchodného a pracovného práva, trestného práva, teórie konfliktov a efektívnej komunikácie, metodiky probácie a mediácie, forenznej psychológie a viktimológie a penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, sociálnej práce v podporných profesiách a taktiež v teoretickej rovine ovláda základy teologických disciplín. Počas štúdia študent získa schopnosť kriticky analyzovať, interpretovať a disponovať poznatkami v právnom poriadku Slovenskej republiky v oblasti probácie a mediácie, ako aj ovládať sociálne procesy prebiehajúce v spoločnosti. v tomto kontexte študijný program ponúka pre absolventov vedomosti z práva, komunikácie, metodiky probácie, mediácie, psychológie, penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, manželského a rodinného poradenstva. Profilácia študijného programu je doplnená o základné poznatky z príbuzných vedných disciplín, ako napríklad profesijná etika, interkultúrna psychológia, kánonické právo, interkultúrna mediácia a konflikty v Európe, sociálno-právna ochrana.

V súlade so Slovenským kvalifikačným rámcom (úroveň SKKR 7) absolvent Mgr. štúdia má uvedené vedomosti, zručnosti a kompetencie:

Vedomosti absolventa študijného programu Probačná a mediálna práca:

1. Má prierezové vedomosti týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky v kontexte mediácie a súčasných trendov v tejto oblasti, ako aj súvisiacich faktov, javov, objektov a vzťahov v rámci disciplín relevantných pre študijný odbor teológia.
2. Má detailné a prierezové vedomosti o právnych normách v oblasti probácie a mediácie a orientuje sa v súčasnom právnom systéme s dôrazom na ochranu klienta. Disponuje vedomosťami v oblasti trestného práva, občianskeho a rodinného práva, obchodného a pracovného práva ako aj ústavného práva.
3. Má hlboké vedomosti v oblasti pastorálnej i morálnej teológie, sociálnej náuky Cirkvi i kanonického práva.
4. Pozná a rozumie vedeckým teóriám špecifickým pre probačnú a mediálnu prácu, má vedomosti v používanej terminológii a metodológii výskumu.
5. Má hlboké a prierezové vedomosti v oblasti probácie a mediácie, princípov fungovania v európskom priestore.
6. Pozná a rozumie najdôležitejším dilemám v oblasti probácie a mediácie súčasnej perspektívy s osobitným zreteľom na aktuálne problémy súčasnej Európy predovšetkým vo vzťahu k civilizačným a sociálnym problémom.
7. Identifikuje sociálne a právne faktory procesov, ktoré v súčasnosti prebiehajú v oblasti probácie a mediácie.
8. Pozná a rozumie špecifikám probačnej a mediáčnej práce v Slovenskej republike s dôrazom na ochranu práv klientov a dodržiavanie všeobecných závesných právnych predpisov a rešpektovať rozhodnutia orgánov verejnej moci.

Výstupy v oblasti vedomosti budú zabezpečené sekvenciou nasledovných predmetov: Profesionálna etika probátora a mediátora, Praktická komunikácia s klientom, Úvod do právneho systému SR, Teória konfliktov a efektívna komunikácia, Interkultúrna psychológia, Forenzná psychológia a viktimológia, Trestné právo, Občianske a rodinné právo, Obchodné a pracovné právo, Metodika probácie, Penitenciárna a postpenitenciárna starostlivosť, Metodika mediácie, Rodinná mediácia.

Zručnosti absolventa študijného programu Probačná a mediálna práca:

1. Dokáže tvorivo, samostatne plánovať, organizovať, riešiť teoretické i praktické úlohy s využitím teórie a výskumných i vývojových postupov v diagnostikovaní historických a súčasných javov, procesov a problémov v oblasti Probačnej a mediáčnej práce, Penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti o klienta spojenej s organizovaním a výkonom dohľadu nad

obvineným, kontrolou výkonu trestu nespojeného s odňatím slobody, vedením mediácie v zmysle zákona o mediácii.

2. Dokáže identifikovať právne, ideologické, spoločenské a politické faktory destabilizujúce právny systém v interdisciplinárnej perspektíve teológie, práva a verejnej správy.
3. Dokáže vhodným spôsobom získavať primárne a sekundárne zdroje dát, selektovať zdroje a informácie, využívať ich v teórii a praktických aplikáciách dôležitých pre rozvoj probačnej a mediačnej práce.
4. Dokáže vhodným spôsobom prepojiť získané vedomosti s možnosťami analýzy, prognózovania a riešenia výskumných problémov týkajúcich sa problematiky probácie a mediácie, sociálno-právnej ochrany klientov i manželského a rodinného poradenstva zahrnutých v študijnom programe.
5. Dokáže zvoliť vhodné výskumné metódy, nástroje a techniky potrebné na tvorbu teoretického konceptualizačného rámca procesov probácie a mediácie s využitím a interpretáciou sekundárnych dát.
6. Dokáže vhodným spôsobom charakterizovať probačné, mediačné a poradenské činnosti a vykonávať ich kritickú analýzu a interpretáciu s cieľom určiť ich význam, sociálny vplyv, miesto v právnom procese.
7. Dokáže plánovať vlastné celoživotné vzdelávanie a zdokonaľovanie, usmerňovať v tomto smere ostatných, ako aj riadiť pracovný tím.
8. Výstupy v oblasti zručností budú zabezpečené sekvenciou nasledovných predmetov: Profesionálna etika probátora a mediátora, Úvod do právneho systému SR, Európske právo a verejná správa II., Penitenciárna a postpenitenciárna starostlivosť, Metodika probácie, Trestné právo, Občianske a rodinné právo, Teória konfliktov a efektívna komunikácia, Interkultúrna psychológia, Metodika mediácie, Občianske a rodinné právo, Diplomový seminár I., II., III., Probačná a mediačná prax I. II. III., Odborné exkurzie I., II.

Kompetencie absolventa študijného programu Probačná a mediačná práca:

1. Prispieva k rozvoju odboru získaním nových vedomostí pri riešení konkrétnych úloh a navrhuje inovatívne postupy uplatňované v probačnej práci, mediačnej práci a v oblasti manželského a rodinného poradenstva.
2. Je schopný aktívne používať a rozvíjať komunikačné, sociálne, psychologické, probačné a mediačné kompetencie potrebné na plnenie rôznych úloh na trhu práce, v súdnictve i v samospráve a to na miestnej, národnej aj medzinárodnej úrovni.

3. Vyznačuje sa vysokým stupňom samostatnosti a predvídavosti pri riešení problémov, koordinácii postupov v tímoch a samostatným a zodpovedným rozhodovaním v meniacom sa právnom prostredí.
4. Vie stanoviť pravidlá rokovania a dohliada na ich dodržiavanie, po dohode s účastníkmi stanoví program stretnutia, zodpovedá za štruktúru stretnutia podľa programu, uľahčuje komunikáciu, napomáha stranám navzájom si porozumieť.
5. Je sprostredkovateľom v komunikácii, podporuje nové riešenia, kladie otázky a objasňuje vyhlásenia, robí zhrnutia, rekapituluje, hľadá to, čo je spoločné, diferencuje dôverné a verejné informácie, zhromažďuje a zatrieďuje informácie tak, aby napomohol úspešnému riešeniu konfliktu.
6. Dokáže obstarat' podklady týkajúce sa osoby obvineného o jeho rodinnom, sociálnom a pracovnom prostredí. Utvárať podmienky na rozhodnutie o podmieňnom zastavení trestného stíhania alebo schválení zmluvy, uskutočňuje úkony na účely uzavretia dohody medzi poškodeným a obvineným o náhrade škody. Dokáže spolupracovať so štátnymi orgánmi a s ďalšími inštitúciami a uskutočňuje ďalšie úkony v trestnom konaní.
7. Je schopný vykonávať úkony súvisiace s vedením súdnych spisov a súdnych registrov príslušného súdneho oddelenia, opisuje rozhodnutia súdu a vykonáva aj inú administratívnu činnosť.
8. Spolupracuje so zainteresovanými odborníkmi najmä z oblasti zdravotníctva, školstva a sociálnej oblasti, súdництва, podáva návrhy na distribúciu klientov príslušnými inštitúciami.
9. Dokáže poskytnúť psychologickú pomoc v záujme obnovy manželského spolužitia a v záujme predchádzania nepriaznivým vplyvom rozvodu na dieťa a poradenstvo pre manželov, deti i rodinu.
10. Je schopný formulovať prognózy a strategické informácie o postupe a výsledkoch riešenia úloh, komunikovať o odborných názoroch s odborníkmi v predmetnej oblasti (probačné a mediálne vzdelávanie a interkultúrna mediácia),
11. Je schopný a pripravený dodržiavať základné princípy profesionálnej etiky, rozvíjať svoje odborné kompetencie a zodpovedne plniť svoje profesionálne úlohy.

Výstupy v oblasti kompetentnosti budú zabezpečené sekvenciou nasledovných predmetov: Úvod do právneho systému SR, Európske právo a verejná správa II., Penitenciárna a postpenitenciárna starostlivosť, Metodika probácie, Trestné právo, Občianske a rodinné právo, Teória konfliktov a efektívna komunikácia, Interkultúrna psychológia, Metodika mediácie.

Povolania, ktoré je absolvent študijného programu Probačná a medičná práca pripravený vykonávať

Absolvent ŠP Probačná a mediačná práca v 2. v stupni štúdia získa titul magister (Mgr.). Absolvent má teoretické i praktické vedomosti v oblasti probácie a mediácie. Ovláda právne predpisy o probačných, mediačných a súdnych a súvisiace normy, ktoré proces probácie a mediácie determinujú. Absolvent ovláda postupy a pravidlá pri výkone dohľadu nad obvineným, obžalovaným alebo odsúdeným; ovláda právne predpisy upravujúce organizáciu a riadenia súdnictva, postavenie sudcov; je schopný viesť proces mediácie, ako mimosúdnej činnosti v civilnom práve; ovláda sprostredkovanie riešenia konfliktných vzťahov medzi obvineným a poškodeným v rámci mimosúdneho riešenia, resp. súdneho konania; ovláda vedenie rokovania s klientmi v rámci prípravy ďalšieho postupu v právnych záležitostiach; je schopný udržiavať kontakt s vývojom vo svojej disciplíne a pokračovať vo vlastnom profesionálnom rozvoji a dokázal dodržiavať právne predpisy a základné pojmy v oblasti zaobchádzania s osobnými údajmi. Absolvent je schopný analyzovať krízové situácie, ktoré vznikajú v manželskom a rodinnom spoložití a navrhovať ich správne a vhodné riešenia. Absolvent taktiež dokáže koordinovať a viesť proces poskytovania sociálnoprávnej ochrany. Je pripravený mať status samostatne zárobkovo činné osoby na trhu práce v oblasti mediačnej praxe v civilných procesoch.

Vysoká škola indikovala konkrétne povolania, na výkon ktorých je absolvent v čase absolvovania štúdia pripravený. Skladba, štruktúra a obsah študijného programu zodpovedajú jednotlivým indikovaným povolaniam uvedeným v sústave a pridelením príslušného číselného kódu SK ISCO-08. Jedna sa o nasledovné povolania:

[Mediátor \(3411002\)](#)

[Probačný a mediáčny úradník \(2619008\)](#)

[Manželský a rodinný poradca \(2635002\)](#)

[Špecialista v oblasti vzťahov štátu a cirkví \(2636011\)](#)

[Špecialista v oblasti sociálnej a rodinnej politiky \(2635013\)](#)

Ďalšie príbuzné povolania súvisiace so študijným programom sú:

[Odborný administratívny asistent \(3343000\)](#)

[Právny asistent \(3411001\)](#)

[Špecialista sociálnej kurately pre dospelých \(2635004\)](#)

[Špecialista sociálnej kurately pre deti \(2635005\)](#)

[Špecialista v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí \(2635010\)](#)

Uplatniteľnosť

Absolvent študijného programu je ako probátor schopný pracovať ako kvalifikovaný zamestnanec pre organizovanie a výkon dohľadu nad obvineným, kontrolovať výkon trestu nespojeného s odňatím slobody, dohliadať na správanie sa obvineného v priebehu skúšobnej doby a napomáhať obvinenému viesť riadny život. Ako mediátor dokáže mimosúdne sprostredkovať riešenia sporov medzi poškodenými a obvinenými. Absolvent môže pracovať ako probačný a mediáčny úradník, Ďalej je

schopný pracovať v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody, reedukačných a resocializačných centrách Absolvent dokáže samostatne a kvalifikovane riešiť sociálne, edukačné i duchovné problémy, tvorivo uplatňovať princípy spojené s plánovaním, organizovaním a vyhodnocovaním výchovnej starostlivosti a poradenskej služby. Absolvent dokáže spolupracovať s členmi komunit, v ktorých sa nachádza. Absolvent je spôsobilý pracovať vo verejnej správe i v komerčnej sfére, ako odborný poradca a riadiaci zamestnanec v štátnych i neštátnych zariadeniach a ústavoch i v cirkevných resp. ekumenických aktivitách.

O možnostiach uplatnenia absolventov informuje predošlý bod 2, odst. b). Štatistické prehľady o uplatniteľnosti a zamestnanosti absolventov sú dostupné z: <https://uplatnenie.sk/> alebo sú dostupné z: <https://uplatnenie.sk/?degree=V%C5%A0&vs=717000000&faculty=717040000&field=6171T10&year=2019>

Parametre študijného programu:

Názov študijného programu a číslo podľa registra študijných programov: Probačná a mediačná práca, kód: 17376, UIPŠ kód: 6171T10, číslo rozhodnutia: 2020/84:2461-OAC

Stupeň vysokoškolského štúdia a ISCED-F kód stupňa vzdelávania: Druhý stupeň, ISCED-F 0229, ISCED 767

Miesto/-a uskutočňovania študijného programu: Gréckokatolíckej teologickej fakulty, Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov

Udeľovaný akademický titul: Mgr.

Forma štúdia: Denná a externá forma štúdia

Štandardná dĺžka štúdia vyjadrená v akademických rokoch: 2

WEB: <http://www.unipo.sk/gtf>

Podpora pre študentov: Probačná a mediačná klinika - <https://caaviar.sk/mapk/>

Odporúčaný študijný plán obsahuje:

Povinné predmety – 92 kreditov (76%)

Povinne voliteľné predmety – 78 kreditov (24%)

Výberové predmety – 6 kreditov (5%) - Výberové predmety si študent volí z celouniverzitnej ponuky predmetov, a to tak, aby ich kreditová dotácia tvorila max. 5% celkovej kreditovej dotácie (max. 6 kreditov) potrebnej na absolvovanie II. stupňa štúdia.

Štátna skúška - 20 kreditov

Odporúčaný študijný program ponúka možnosť zapísať si povinne voliteľné predmety za 78 kreditov.

Skladba predmetov:

Povinné predmety:

Diplomový seminár 1,
Diplomový seminár 2,
Diplomový seminár 3,
Forenzná psychológia a viktimológia,
Interkultúrna psychológia,
Metodika mediácie,
Metodika probácie,
Občianske a rodinné právo,
Obhajoba diplomovej práce,
Obchodné a pracovné právo,
Praktická komunikácia s klientom,
Probačná a mediačná práca – kolokviálna štátna skúška,
Probačná a mediačná prax I.,
Probačná a mediačná prax II.,
Probačná a mediačná prax III.,
Profesijná etika probátora a mediátora,
Psychológia osobnosti,
Rímske právo,
Teória konfliktov a efektívna komunikácia,
Trestné právo,
Úvod do právneho systému SR,
Vybrané kapitoly z teológie I. (Fundamentálna teológia),
Vybrané kapitoly z teológie II. (Dogmatická teológia),
Vybrané kapitoly z teológie III. (Morálna teológia),
Vybrané kapitoly z teológie IV. (Pastorálna teológia).

Povinne voliteľne predmety:

Biblia dnes,
Európske právo a verejná správa I.,
Európske právo a verejná správa II.,
Interkultúrna mediácia a konflikty v Európe,
Kánonické právo,
Krizová intervencia,

Manželské a rodinné poradenstvo,
Mediálna propaganda a ideológie,
Odborná exkurzia I.,
Odborná exkurzia II.,
Pastorálna psychológia,
Penitenciárna a postpenitenciárna starostlivosť,
Personálna a sociálna výchova,
Restoratívna spravodlivosť,
Rodinná mediácia,
Sociálna náuka Cirkvi I.,
Sociálna náuka Cirkvi II.,
Sociálna práca v pomáhajúcich profesiách,
Sociálno-právna ochrana,
Sociálno-psychologický výcvik probátora a mediátora,
Sociológia práva a rodiny,
Študentská vedecká/odborná konferencia,
Ústavne právo,
Vybrané problémy z dejín Gréckokatolíckej cirkvi,
Zahraničná politika EÚ.

Je na zamyslenie, či investícia štátu do vzdelávania študentov s týmto profilom absolventov nie je hazardom, ak nejde ruka v ruku s potrebami štátu, v tomto prípade MS SR, ktoré realizuje rôzne vzdelávania probačných a mediačných úradníkov a systémy je vzdelávacia inštitúcia s akreditáciou SAAVŠ (do roku 2019 MŠ SR).

Záver

Z praxe je zrejmé, že tak ako je nastavené vzdelávanie PaMÚ v Slovenskej republike v porovnaní s okolitými krajinami EÚ a s odozvou od nadriadených z výkonu probácie a mediácie z pozície súdov, či prokuratúr je nedostatočné, a nemožno ho charakterizovať ako uspokojivé ani zo strany ministerstva spravodlivosti. Rovnako nie je vyhovujúce ani usporiadanie riadenia či dosah na priamy výkon probácie a trestnej mediácie zo strany ministerstva spravodlivosti, odboru probácie, mediácie a prevencie kriminality.

Aj keď je vzdelávanie štátnych zamestnancov (zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe v § 161) - súdnych úradníkov (zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch) legislatívne ukotvené, konštatujeme, že je to nastavené všeobecne, primárne na administratívno - formálnu prácu, napr. pre súdnych tajomníkov či asistentov... a nedostatočne pokrýva špecifickú oblasť výkonu probácie a trestnej

mediácie, kde súdny úradník pracuje s človekom na jeho reintegrácii a resocializácii osobnosti obvineného, obžalovaného či odsúdeného - páchatel'a trestnej činnosti a snaží sa pozitívne vplývať na zmenu jeho správania s následným upevnením schopnosti nekonfliktného života a začlenenia do prostredia bez toho, aby páchal ďalšiu trestnú činnosť. Podstatou práce pri probácii je konštruktívna metóda prevýchovy, pozitívne ovplyvňovanie správania s dôrazom na preventívny charakter. Zmyslom trestnej mediácie je efektívne urovnanie alebo aspoň zmiernenie konfliktného stavu spojeného s trestným činom a odstránenie alebo náprava jeho následkov.

Na túto pozíciu sa vyžaduje, aby súdny úradník bol špeciálne pripravený a disponovaný, aby vo vzdelávaní obsiahol špecifické zručnosti a schopnosti, ktoré tvoria základné atribúty pre výkon probačného dohľadu a trestnej mediácie. Odborné vzdelávanie probačným a mediačným úradníkom organizuje ministerstvo spravodlivosti podľa zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v § 5 odst. 2, avšak na základe komparácie s ostatnými európskymi štátmi nedosahujeme požadovanú intenzitu a kvalitu, čo sa odzrkadľuje pri výkone probácie a trestnej mediácie.

Je nevyhnutné v tomto odbore vypracovať komplexný systém a štandardy vzdelávania na všetkých úrovniach. A to jednak akceptáciou existujúceho vysokoškolského vzdelávania druhého stupňa, ako aj adaptačného vzdelávania a priebežného nadobúdania odborných kompetencií, zvyšovaním kvalifikačných predpokladov, aj so zameraním sa na jednotlivé špecifiká, či už cez regionálne pomery alebo špecifickú klientelu.

Skutočný profesionalizmus zahŕňa súhrn profesionálnych vedomostí a návykov, určitú mravnú a morálnu dominantu, ktorá sa realizuje v profesionálnej povinnosti, v čo najsvedomitejšom vzťahu k otázke profesionálnej cti a vo vysokej miere profesionálnej zodpovednosti. v širšom kontexte zároveň prezentuje atribúty profesionálneho prístupu voči klientovi a etickú zodpovednosť ako k samotnému klientovi, tak i kolegom, zamestnávateľovi a spoločnosti, čo študijný program Probačná a mediačná práca v plnej miere napĺňa (HALAGOVÁ, 2021. s. 186-209; LULEI a MALIŠKOVÁ, 2011).

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] CEHLÁR, V – SVIEŽENÝ, R – BURSKÝ, S. (2018). *Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie*. Bratislava : 2018. 77 s. ISBN 978-80-968833-7-0.
- [2] SVOBODA, I. (2005). *Úvod do studia mediace a probace*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíne, 2005, 118 s. ISBN 80-7318-261-0.
- [3] HALAGOVÁ, E. (2021). *Profesionalizácia probačného a mediačného úradníka a systém vzdelávania v oblasti trestnej mediácie v SR od jej vzniku až po súčasnosť*. In PAĽA, G. – PETRIČKO, D. *Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku I*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2021. s. 186-209. ISBN 978-80-555-2770-3
- [4] ŠÁNDOR, I. (2002). *Projekt probačnej a mediačnej služby*. In: Justičná revue. ISSN1335-6461. ročník 2002, č. 6-7, s. 751-757.
- [5] BOŘILOVÁ, Z. (2005). *Mediace v trestní justici v ČR*. In: Sociální práce. Probace a mediace. [cit. 2007-08-06].
Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/mediace-v-trestni-justici-v-cr/>
- [6] LABÁTH, V. (2007) *Mediácia ako mimosúdne riešenie sporov a jej výhody*. [cit. 2007-08-06]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/Main/ArticleShow.ascx&ArtID=7550&LngID=0>
- [7] LULEI, M. a MALIŠKOVÁ, Z. (2011). *Aplikovaná etika v probácii a mediácii v trestných veciach*. [cit. 2017-04-04]. Dostupné na : <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/aplikovana-etika-v-probácii-a-mediácii-v-trestnych-veciach>.

Legislativa

- [8] Vyhláška č. 126/2017, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov.
- [9] Zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov
- [10] Zákon č. 550/2003 Z.z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [11] Zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [12] Zákon č.27/2009 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [13] Zákon NR SR č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Čl. III.
- [14] Zákon NR SR č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe.

Kontakt

prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD.

Katedra spoločenských a humanitných vied,
Gréckokatolícka teologická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Ulica biskupa Gojdiča 2
080 01 Prešov
E-mail: gabriel.pala@unipo.sk

ICDr. Jurij Popovič, PhD., univ. docent

Katedra spoločenských a humanitných vied,
Gréckokatolícka teologická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Ulica biskupa Gojdiča 2
080 01 Prešov
E-mail: jurij.popovic@unipo.sk

Odborný profil autorů:

Prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD. inžinierske štúdiá absolvoval na Technickej univerzite v Košiciach na Strojníckej fakulte, ktoré ukončil v roku 1995. Teologické štúdiá absolvoval na Univerzite Komenského, Rímskokatolíckej bohosloveckej fakulte v Bratislave, Teologickom inštitúte v Košiciach v roku 2002. Špecializuje sa na komunikáciu, masmediálnu komunikáciu, mediáciu, mediálnu edukáciu, evanjelizáciu prostredníctvom médií, využitie médií v cirkvi, masmediálnu komunikáciu, aplikáciu médií v cirkevných inštitúciách. V poslednom čase sa zaoberá fenoménom komunikácie v procese riešenia konfliktov a tiež v oblasti využitia komunikácie v restoratívnej justícii. V roku 2012 sa habilitoval na Fakulte masmediálnej komunikácie na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave v odbore masmediálne štúdiá. V roku 2018 ho prezident vymenoval za vysokoškolského profesora v odbore Katolícka teológia. v rokoch 2007 – 2019 zastával funkciu prodekana na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove. V rokoch 2019 – 2023 zastával funkciu prorektora pre vedu, umenie, šport a akreditáciu Prešovskej univerzity v Prešove. V súčasnosti pracuje ako Splnomocnenec pre kvalitu a je vedúcim Katedry spoločenských a humanitných vied na GTF PU v Prešove. Je autorom a spoluautorom viacerých monografií doma i v zahraničí, početných štúdií, článkov, prác a editorskej činnosti v oblasti teológie, masmédií a komunikácie. Je garantom magisterského študijného programu Probačná a mediačná práca. Od roku 2017 je poslancom zastupiteľstva Prešovského samosprávneho kraja, kde bol členom Komisie regionálneho rozvoja a v súčasnosti je predsedom Komisie školstva, mládeže, telesnej výchovy a športu.

ICDr. Jurij Popovič, PhD., univ. docent sa narodil 16. decembra 1969 v Oleneve na Ukrajine (bývalá Podkarpatská Rus). Po ukončení základného teologického štúdiá v Prešove (1991 - 1996) bol vysvätený za kňaza a pokračoval v postgraduálnom štúdiu na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme v odbore kánonické právo. Po ukončení licenciátskeho štúdiá (1996 - 1998) mu bol udelený akademický

titul licenciát kánonického práva (skratka ICLic.). V roku 2010 začal doktorandské štúdium na Katolíckej univerzite Jána Pavla II. v poľskom Lubline. Po ukončení doktorandského štúdia mu bol udelený akademický titul doktor kánonického práva (skratka ICDr.). V rokoch 2003 až 2006 pôsobil ako odborný asistent na Gréckokatolíckej teologickej fakulte v Prešove. V rokoch 2003 - 2007 pôsobil aj ako sudca na Diecéznom súde v Prešove. V rokoch 2007 - 2008 vykonával funkciu súdneho vikára na Cirkevnom súde Prešovskej eparchie a v rokoch 2008 - 2019 pôsobil ako súdny vikár na Metropolitnom tribunáli Prešovskej metropolie. v súčasnosti pôsobí ako sudca na cirkevnom súde. Od 1. októbra 2019 Dr. Popovič pôsobí ako odborný asistent na Katedre systematickej teológie Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Špecializuje sa na kánonické právo, konfesné právo a rímske právo a mediáciu. v súčasnosti pôsobí na Katedre spoločenských a humanitných vied ako univerzitný docent.